

DÉNES FERENC

[reflektor@hetivalasz.hu]

Az oroszországi foci-vb előkészületei

Kis politikai futballgazdaságtan

A 2018. év kiemelkedő sporteseménye az Oroszországban megrendezendő XXI. labdarúgó-világbajnokság lesz. A hír legalább annyira tartozik a világpolitikai és a bűnügyi rovathoz, mint a sporthoz.

» A világbajnokság hivatalos labdája Beépített chipet tartalmaz

Már maga a rendezési jog odaítélése erősen sportpolitikai indíttatású volt. A Nemzetközi Labdarúgó-szövetség (FIFA) végrehajtó bizottsága 2010. december 2-i zürichi ülésén szavazott a pályázatokról, ahol Oroszország a második fordulóban utasította maga mögé a spanyol-portugál, illetve a harmadiként befutó belga-holland közös pályázatokat. (A negyedik pályázó, az egyébként minden feltételnek tökéletesen megfelelő Anglia már az első fordulóban elvérzett.) Ez volt az a híres-hírheft szavazás, ahol a 2022. évi rendezést Katar nyerte el. „Új területeket hódítunk meg. A világbajnokságnak még soha nem volt helyszíne Oroszország és Kelet-Európa, s a Közel-Kelet, az arab világ is nagyon régóta vár erre a lehetőségre. Boldog elnök vagyok, amikor a futball fejlesztéséről beszélhetünk” – nyilatkozta a döntés után *Sepp Blatter*, a FIFA akkori elnöke, aki 2015-ben korrupciós gyanú miatt lemondott.

Cirill a pályán

Szép szavak, nemes eszmék – a valóság persze ennél jóval prózaiabb. Sportpolitika, írtam fentebb, de például az angol sajtó már a szavazás másnapján korrupciót kiáltott, bundázással vádolta a szereplőket, mármint a többi szereplőt. (A londoni olimpiai helyszín felettébb furcsa kijelöléséről a szigetországi médiumok tapintatosan hallgattak.) Lehet benne valami, hiszen az akkori szavazásban érintett 25 végrehajtó bizottsági tag közül mára 13-at eltiltottak a futballügyektől, többen közülük bíróság előtt állnak vesztegetés vádjával. Azal együtt (vagy éppen azért), hogy az utóbbi évtizedekben minden nagyobb sportprojektet körüllegenenek a korrupciós vádak szellői, tudatos fejlesztéspolitikai stratégia kiolvasható abból, hogy 2010-2022 között három feltörekvő gazdaság, Dél-Afrika, Brazília, Oroszország (Indiával és Kínával együtt ők alkotják az úgynevezett BRICS-országokat), illetve Katar látja vendégül a világ legnagyobb megasporteseményét, a futball-világbajnokságot. A sportszórakoztatásban a figyelemért és vele járó profitért fo-

lyó verseny globális, jó gondolat az eseményt piacbővítésre is használni.

Az érem másik oldala, hogy ami jó a futballnak, az nem feltétel nélkül jó a rendező országoknak. Egyes elemzések szerint 2010-ben közel tízszer annyiba került a vb-rendezés Dél-Afrikában, mint amekkora összeggel az érintettek eredetileg a pályázat mellett kampányoltak. A gazdasági hatások inkább csak rövid távúak voltak, de a legnagyobb probléma, a megépült új stadionok fenntartása és kihasználása hosszú távon velük maradt. A társadalmi hatások is ellentmondásosak: a rendezés növelte a nemzeti büszkeséget, a szociális

ágazatok elmaradt fejlesztése viszont élesítette a társadalmi feszültségeket. A 2014-es brazil világbajnokság öröksége még a dél-afrikainál is ellentmondásosabb. Némi túlzással most már alig van a vb-rendezéssel kapcsolatban állandó brazil döntéshozó, politikus, állami vállalati vezető, aki ne keveredett volna korrupció gyanújába, sokan a bíróság előtt védekeznek. A stadionok fenntartása és a társadalmi feszültségek ott is nyomasztó teherként jelentkeznek.

Medvetánc

Az Oroszországot 2000 óta vezető *Vlagyimir Vlagyimirovics Putyin* irányításával fokozatosan magára talált a Szovjetunió szétesését nehezen feldolgozó orosz politika és társadalom. Az oroszok mesterien kezdték használni a szórakoztatóipart és annak legnépszerűbb ágát, a sportot hatalmi, befolyásolási céljaikra, általuk is vált a sport az úgynevezett soft power (lágy hatalom) egyik leghatékonyabb eszközévé. (Az oroszoktól tanult például néhány arab ország, s az elmúlt években a kínaiak tökéletesítették a sport politikai célú felhasználásának eszközét a világpolitikában.)

Az ezredforduló után sorra jelentek meg a sportban a kétes, furcsa hátterű orosz befektetők. A legismertebb talán *Roman Arkagyjevics Abramovics*, a Chelsea FC főtulajdonosa, akiről a mai napig sem tudni, hogy a KGB elől menekülve keresett-e menedéket a futballbefektetésében, vagy éppen a szervezet előőrseként jelent meg a piacon. A világ harmadik legnagyobb vállalata, a fölgáz- és olajipari óriás Gazprom a 2010-es évekre a nemzetközi futball meghatározó szponzora lett. Az oroszok csak az elmúlt öt esztendőben rendeztek szabadtéri atlétikai világbajnokságot (Moszkva, 2013),

Az oroszok mesterien alkalmazzák a sport politikai célú felhasználását, sorban rendezik a világjátékokat.

Universiadét (Kazany, 2013), téli olimpiát (Szocsi, 2014), Forma-1-futamot (Szocsi, 2014-től), úszó- és vízilabda-világbajnokságot (Kazany, 2015), jégkorong-világbajnokságot (Moszkva, 2016) – és most az Európa-bajnokságokról, világkupákról ne is essék szó. Ennek a folyamat csúcspontja lehet, lehetne, lehetett volna a futball-világbajnokság. (A másik csúcspont pedig egy későbbi nyári olimpia.)

Az orosz nyomulás azonban számos új világpolitikai konfliktust szült az elmúlt több mint egy évtizedben, aminek következményei a sportvilágban is jelentkeznek. Ennek leglátványosabb megnyilvánulása az orosz doppingbotrány kirobbanása és az ügy nemzetközi kezelése. A Nemzetközi Doppingellenes Ügynökség (WADA) által megbízott vizsgálóbizottság jelentése az oroszok államilag támogatott, rendszerszerű doppingolásáról ír, ami szerint az orosz doppingellenőrző szervek 2011 és 2015 között 30 sportágban közel ezer sportoló vizsgálati mintáját manipulálták. Ennek következményeként a riói olimpián és más világversenyeken nem engedték indulni az orosz sportolókat, »

» **Visszaszámlálás** A világbajnokság kezdetéig hátralevő időt jelző óra a moszkvai Manyézs téren

» illetve csak „függetlenként” nevezhetek, a 2018-as téli olimpián például mint „Olimpiai Sportolók Oroszországból” vehetnek részt. Bár a 2014-es téli olimpiáról készült WADA-jelentés még elismerését fejezte ki az orosz doppingellenőrzés iránt, majd a későbbi vizsgálatok mellékszálaként az is felderengett, hogy korántsem csak az oroszok csaltak nagyüzemben, a bélyeg rákerült az orosz sportra, sőt csak rájuk.

Futballban javíthatnak

A négy évvel ezelőtti szocsi téli olimpiára 50 milliárd dollárt költöttek a szervezők, ami irreálisan magas szám. (Sok elemzőben az a gyanú fogalmazódott meg, hogy a pénz nagy részét egyszerűen „elköltségelték”, ami a lopás talán szalonképesebb megnevezése.) Ehhez képest a futball-világbajnokság 12-13 milliárd dollárra becsült költségvetése meglepően szerény. A hivatalos adatok szerint a kifizetések felét állja a központi költségvetés, 15 százalékát a regionális költségvetésekből kell előteremteni, a maradék 35 százalékot a magánbefektetők teszik bele a projektbe. Ezzel együtt valószínűsíthető, hogy a források döntő többsége mögött a politikai hatalom akarata áll.

A korábbi hasonló rendezvényekhez képest az összeg kiemelkedően magas, de a költségek értelmezéséhez fi-

gyelembe kell venni a sok helyszínt, a nagy távolságokat és a hiányzó infrastruktúra szükséges kiépítését. 2018. június 14. és július 15. között 11 város 12 stadionjában rendeznek majd mérkőzéseket, melyek közül öt új épület, s az összkapacitás meghaladja a félmillió nézőt. A stadionok mellett 96 edzőpálya is épült, újult meg, 11 repülőteret, három metrómegállót, 12 távolsági utat újítottak fel, illetve építettek meg. Az egyéb infrastruktúra között 13 kórház megújulására szántak pénzt, 27 új hotel is épült. A FIFA adatai szerint több mint 13 ezer ember dolgozott a stadionépítkezéseken, a világbajnokság 100 ezer munkahelyet teremt. A szervezésben és lebonyolításban részt vevő önkéntesek száma meghaladja a 30 ezret. Az esemény teljes gazdasági hatása bizonytalan, az orosz szakértők is arról nyilatkoznak, hogy a vb-rendezés előkészületei nem fűtötték fel a gazdaságot, és bár az eseményre látogató egymillió külföldi és kétmillió orosz szurkoló költségeiből származó hárommilliárd dollárosra becsült gazdasági hatás nem kevés, semmiképpen nem takarja be a kiadásokat.

A FIFA szempontjából talán a legrosszabb időpontban érkezik Oroszországba a világbajnokság. Az utolsó olyan vb, ahol Sepp Blatter nem töltött be vezető pozíciót a testületben, 44 éve volt, te-

hát a mostani lehetne a „megújulás ünnepe”. Az ünneplés lehetősége azonban kétséges. A doppingbotránya árnyéka óhatatlanul rávetül a rendezvényre; a FIFA nem is tehetett mást, mint kiállt a szervezők mellett, mondván, futballban nincs probléma az oroszokkal. Putyinék is megtették a szükséges kompromisszumos lépést: 2017 végén lemondott a vb szervező bizottságának vezetője, az a *Vitalij Mutko*, aki még sportminiszterként valószínűleg nyakig benne volt az államilag irányított doppingprogramban. Bár a hírek szerint az építkezések jól haladnak – azért ne hallgassuk el, hogy a munkálatok közben 17 ember meghalt, és az erre szakosodott Human Rights Watch számos visszaélésről számol be –, és 2017-ben különösebb probléma nélkül bonyolították le a főpróbának számító Konföderációs Kupát, az orosz futball egyik legnagyobb mérélye, a futballhuliganizmus komoly kockázati tényező. Az is kérdés, hogy a fejlesztésekkel együtt vajon mennyiben lesz képes minőségi szolgáltatásokat nyújtani az orosz turisztikai ipar az eseményre látogatóknak.

A FIFA-nak is óriási szüksége lenne a sikeres vb-re, hiszen a szervezet botrányai miatt elpártoltak a szponzorok, reklámozók. A háromszintű világbajnoki együttműködési, szponzorálási lehetőségek közül 2017 decemberére a legmagasabb szinten (partnerek) sem sikerült mind a nyolc helyet feltölteni, a második szinten (eseményszponzorok) is nyolcból még három hely kiadó volt. A harmadik szinten pedig a 20 lehetséges nemzeti támogatói helyre mindössze az Alfa-Bank, a legnagyobb orosz kereskedelmi pénzintézet jelentkezett be, 19 hely még kiadó.

Hat hónappal az esemény előtt sok az izgató kérdés: sikerül-e „nagyobb balhé” nélkül megrendezni a vb-t? Mennyiben temeti maga alá a rendezést a politikai akarnokság? Sikerül-e a FIFA-nak visszazerezni valamit az elvesztett reputációból? A kérdések sorában pedig szinte az utolsó a futballszurkolók számára talán leglényegesebb: ki lesz a világbajnok? ■